

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
félre 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Az E. M. K. E. ünnepe.

(B.) Az E. M. K. E. sepsiszentgyörgyi mai közgyűlését méltán lehet nemzeti ünnepnek tekinteni, — mert mindaz, a mit az egylet a lefolyt év alatt tett, — mindazon eredmény, a mit elélt, valóban a nemzetért lett tette, s az eredmény a nemzet javára szolgált. Törekvései mind nemzeti misszio jellegével bírnak, — áldozatai mind nemzeti gyengeségeinek elenyésztetésére szolgáltak, vezéreszméi mind a nemzet legjobbjainak színéből fakadtak. — Egyházat, iskolát felekezeti színekre való tekintet nélkül segélyezett, — anyagi fejlődést és támogatást nemzetiségre nem figyelve mozditott elő. Községek hosszú sora az, a hol életre fogja kelteni az alvó szellemet s e szellem majd, — ha áthatotta népünket nemzetiségi különbség nélkül, de érintetlen hagyva a nemzetiség faji jellegét, — bizonyára hathatósabban fogja összetartani a nemzet összeségét hazája, királya, alkotmánya védelmében, mint a szuronyok ezrei.

Az ország távoli részeiből összesereglenek mindazok, kik előtt a hazafias kultúra terjesztése komoly cél, kik meggyőződtek beható vizsgálat s keserves tapasztalatok után arról, hogy a magyarság sorai között, — értve a jómódu intelligens részt is — ezerekre megy a közönyösök, a félszeg gondolkodók száma; kik tudják azt, hogy az egyes, bármily lelkes és áldozatkész is különben, — önmagában elégtelen széles körben állandó mozgalmat teremteni s fenntartani évek, évtizedek hosszú során át; kik észrevették, hogy nem elégséges a társadalomnak csak egyik osztályát hivni fel a küzdelemre és áldozatra akkor, midőn az egész nemzetet, annak összes társadalmi osztályait érdeklő sokoldalú működés szükséges, mert gyengeség, hiány, erőtlenség, sőt kivészés veszedelme többé-kevésbé tapasztalható minden körben s attól a vagyont pusztnak meg nem véd, ha megfelelő szellem nem párosul vele.

Az E. M. K. E. kiadja tagjainak névjegyzékét is. Igazi arany könyvet képez ez, melybe

ki-ki önmagát jegyezte be áldozatával. Nem az áldozat nagysága határoz, hanem a szív érzelme, a lélek buzgalma, melylyel ez áldozatot hozá s a vágy, hogy segítsen felkelteni a legnemesebb érzelmek egyikét: a hazafiaságot, — s támogatni a szellemi tespedés posványából kiemelkedőket, utat mutatva s vezetve a civilisatio ösvényén. Nagyon sajnáljuk, hogy még most is, — a legszélesebb körökben tapasztalt áldozatkészesség láttára s dacára annak, hogy az E. M. K. E. többet tesz, mint a mennyi tőle egyelőre várható volt, — sokan vannak olyanok, kik dus jövedelmüknek bár egy parányi részével sem járulnak az egylet céljai valószínűsítéséhez, — működési körükben nem tesznek egy lépést sem, hogy összekuporgatott ezereikből környezetük, községek boldogítására valamit áldoznának iskola, óvoda felségítésével, vagy bár egy gyömolcs-iskola létesítésével. — Hogyan legyen képes a szegényebb sorsu mind arra áldozni s mindazt sikerre vezetni, mit hazája, nemzete érdekében fejleszteni kell, — ha látja, hogy ilyen — szerencsére csekély számu — egyének a várt támogatás helyett üres kifogásokkal, vagy talán éppen cinikus gorombasággal fizetnek ki. Szinte kedvünk volna azt ajánlani, hogy adassék ki egy fekete könyv, az E. M. K. E. aranykönyvének perdatijául, melyben ezeknek a derék hazafiaknak neve, állása, foglalkozása s a virilis lajstromban található adója, egyszerű, száraz tényekként, ki lenne tüntetve. Különbösen kár az ilyenekre a nyomda-festéket is vesztegetni s csak is curiozum képen hoztuk fel, hogy teljes legyen a napként fénylő E. M. K. E. képe — ily árnyalakok — napfoltok felmutatásával is.

Az E. M. K. E. szervezése a kitűzött célokhoz mérten, még mindig nem elég teljes, munkálkodása — köréhez mérten — még mind nem eléggé kiterjedett, — hatása a társadalom összes osztályaiban még mindig nem kielégítőleg erős. Ujabb és újabb buzdítás, a részvétnek, lelkesedésnek folytonos élénkítése szükséges. Azok, a kik talán már elfáradtak a munkában, jöjjenek ily

közgyűlésre s ujjtsák fel erejüket; azok, a kik még nem próbálták ki lehetőségeiket, jöjjenek s töltsék be lelküket igaz lelkesülés erejével, hogy tudjanak azután hatni körükben. — Hiszen sokan vannak még, kiknek néhány buzdító szó, néhány jó példára való utalás elég volna, hogy sorainkba álljon s áldozzon oly célokért, melyek mindnyájunk előtt a legnagyobb becsüek s a legnemesebbek.

Adja Isten, hogy az E. M. K. E. áldás munkájában a tizezer mellé, újabb tizezer tag sorakozzék s népünk szellemére nézve jótékony hatása megszázaszorodjék.

Husz év előtt.

Rég volt az! Ki emlékeznek rá? Két évtized folyt már le azóta, telve kemény parlamenti csatákkal és erős megyei ütközetekkel, melyeknek számos halottja maradt, habár még tényleg nem is mondták mindannyi felett circum dederumot. Mily óriás lett azóta az — államadóság, de egyszersmind mily változás állott be ez idő alatt minden téren! Hogy e változás a fel- és lemerülés következtében talán nem minden irányban tekinthető kedvezőnek, azt nem vitatjuk; de bizonyos, hogy az alkotmányosság nagy és nehéz iskolájában a 20 évi cursus alatt sokat lehetett tapasztalni — és tanulni.

Nem akarjuk e tapasztalások és tanulmányok consequentiáit bemutatni. Csak egy pár emlékező pillantást vetünk 1867. augusztus hó 6-ra, azon napra a főleg azon férfiakra, kik Alsófehérvármegye újabb alkotmányos árajának első nagy bizottsági közgyűlésében résztvettek.

Emlékezem — szép nap volt. Megtelt a vármegye-ház terme udvara. A megnyitó gyűlést a nagy református templomba kellett áttenni. Zsufolásig megtelt az is, alant s a karzatokon egyaránt. Az urasztala helyén hosszú zöld asztal volt. Körülötte ültek az akkori idők sok jelesei: hej, de sokan kiöltöttek a sorból! — Nagy küldöttség hívá meg Pogány György főispánt, ki a zajos éljenzés lecsillapulása után szép beszédet tartott s ajánlatára a gyűlés főjegyzőül Gyarmathy Sámuel, a későbbi kir. főügyész és curiai bíró választá, — az alispáni hatósággal pedig Árkosy Lajost bízta meg. A közönségre nem csekély hatással volt a főispáni eskü letétele s az a szónoki beszéd, melylyel Gyarmathy S. üdvözölte az „új” főispánt, — az elsőt, ki az 1848-iki törvények értelmé-

TÁRCZA.

A nagyenyedi ref. templom története

a 16-, 17- és 18-ik században.
(Folytatás.)

Ezen gyöngesége miatt kellemetlenségei is voltak. Így például Dézsi Márton enyedi professor Kokezeus János hitelveit kezdte hirdetni tanári székében és künn az életben. Dézsi mellé Pataki István és Csernátoni Pál kolozsvári ref. főtanodai professorok is csatlakoztak. Hunyadi is azzal kezdett dicsekedni, hogy Dézsi vallásos nézeteit mindenekben magáévá tette.

Ebből az erdélyi ref. státusban nagy láрма lett. — Hunyadi is bajba került. Az akkori egyházi főtanács őt maga elé idéztette Fogarasba 1673-ban, hol meg is jelent. A főtanács Hunyadiat kihallgatván, az egyháznak elfogadott és érvényben levő hitelveivel ellenkező tanításait vele, ott helyt Fogarasban, ünnepélyesen visszavonatta, azután megdorgálta s mindezek megtörténte után, hazabocsátotta Enyedre, hol papi hivatalát 1682—83-ban bekövetkezett haláláig folytatta.

Utána Bajcsi András hivatott meg enyedi papnak 1683—84 körül s az enyedi két prot. egyház különválása után, a 17-ik század legutolsó éveiben, a ref. egyház még egy papi állomást rendszeresítvén, ezen új lelkészi állomás Csapai András személyével töltesse be.

Miután Bajcsi és Csapai a következő 18-ik század elején is még enyedi papok, róluk csak később, mikor a

18-ik században szolgálta nyedi papokról lesz szó, fogok kissé részletesebben megemlékezni.

És most történelmi elbeszélésünk során tovább mehetünk.

Az 1704-ik esztendőnek április hava (16) akkora pusztulást hozott Enyedre s a ref. templomra, melyet az egyház, a legnagyobb erőfeszítés mellett is csak három évtized multával bírt valamennyire helyreépíteni. — Ezen pusztulás történetét megírta Dipsei Szabó István, P. Szatmári Károly és meg van a Nagyenyeden megjelenő „Közérdek” című heti lap 1884-ik évi folyamában. — Idézem e helyen Pelsőczy János szentannak, ki később erdélyi ref. püspökké választatott volt, az Enyeden ekkor történt borzalmasságokra vonatkozó következő feljegyzését: „Érkezik vala Báró de Tige vele lévő Római Császár Leopoldus ő felsége amádájá által, Enyed városának soha el nem felejthető, elégé meg nem siratható, véres, lángos, tüzes, hamvas, kormos példa nélkül való veszedelme és hét órától fogva szinte délig tartó nagy romlása, melyen én is jelen voltam feleségemmel, édes gyermekemmel, esztendőm kis leányommal és egy szolgálommal együtt.

De abban az utolsó itélethez némi képen hasonló veszedelemben is, ugy mellém állott az Urnak jobb keze, hogy mikor mások tűz, füst miatt megfultanak, én az Urnak nevében tágas helyen, lábaimon állottam. A mikor mások min-

deneiktől megfosztattanak, papi, professori emberek meztelen maradtanak, engem sem személyemben, sem rajtam lévő öltözetemben az idegenek keze nem illett. Mellettem lévő s haromon függő feleségem majd többire olyan meztelen maradt s hagyatott, mint a világra meztelen születet ember.“*)

Ezen „példa nélkül való veszedelem” alkalmával a templom és torony fedelei leégtek, a nagy hajó boltozata beomlott, a három szép érczharang megolvadt. Leégett a luth. templom is.

Szóval a toronyrak s mindkét templomnak csak „hamvas, kormos falai maradtak meg. Elégtek az egyházak levéltárai, melyek egy a ref. nagytemplomra, valamint a kisebb luth. templomra vonatkozó okmányokat is igen természetesen magukban foglalták.

Leégtek a papi lakok, kántor-tanítói lak, iskola-helyiség, szóval az egyháznak összes épületei. Elpusztultak a Clenodiumok, Urasztali takarók, alapítványi levelek, adósságos kötvények.

Templom tehát nem volt, hova a szerencsétlen Enyed város életben maradt lakossága imára gyűlhessen össze. Nem voltak harangok, melyeknek bánatos zugása

*) Pelsőczy János szentannu tudja, hogy Enyed pusztulása márczius 16-án történt, míg Dipsei s azok, kik Nagyenyed városnak azon alkalommal véghez ment pusztulása történetét Dipsei nyomán írták meg, azt állítják, hogy a pusztulás márczius 13-án esett meg. Én Pelsőczynek adok hitelt. — Husvét ünnepét mindig a tavaszi éjnap-egyenlőség utáni első holdtöltést követő vasárnapon ünnepeljük. E szerint Virágvasárnapja márczius 13-ra nem eshetik, de 16-ra már igen.

ben lett kinevezve. Utánna Árkosy Lajos alispán mondott le az 1861-ik évben választott tiszti kar nevében. Valóban e tiszti kar nagy és nehéz munkát végzett. Számban megfoghatatlan, — csekély fizetéssel, leküzdve a nem alkotmányos kormány sokszor szerencsétlen intézkedéseinek rosz hatását, — de megtartva a közönség hazafias részének bizalmát, 71.000 közigazgatási és 45.000 törvénykezési ügyet látott el és szükre szabott hatáskörében lehetőleg fenntartotta a magyarság supremáciáját. A megye közönsége meg is mutatta a választásnál, hogy méltányolni tudja tisztviselőit.

A bizottság első teendője a hála nyilvánítása volt. Felirat ment Ő Felségéhez a koronás királyhoz és királyához, — a miniszteriumhoz, — Deák Ferenczhez, Péchy Manó gróf kir. biztoshoz. Erre következett a candidatio a két főbírói s a két alispáni állomásra. Roppant éljentes között Árkosy Lajos, ki fájdalom sokáig nem vihette e tisztet, bekövetkezett halála folytán, — és Inczedy Sámuel, a piskii hős honvéd ezredes főbírókká; Török Antal s a később urbéri törvényszéki elnök: Boér Demeter (ki már szintén meghalt) alispánokká választottak. Az augusztus 7-én tartott gyűlésen történt meg a többi állomásokra a kijelölés, 3-nál kevesebb nem volt jelölve, de volt is elég, a kik közül válogatni lehetett. A választás eredménye csak 8-án lett kihirdetve, — e szerint főjegyző lett: Dósa György 294 szavazattal (nem fogadta el a választást; meghalt); aljegyző: Arányi Béla (később helyettes alispán, majd szolgabíró; meghalt); pénztárnok: Miksa Miklós, — szolgabírók: Darabont J., Joannette Péter, Köblös Miklós, Vadadi László (meghalt); Gazda János, Molnár Samu (m. h.), Ludvig János (most főszámvédő), Jakab Károly (m. h.), Imecs Domokos, Lengyel Gábor (m. h.), Vas Miklós (m. h.), Zeyk Antal (m. h.) és Bogdán Lajos (később főjegyző, — főiskolai gazda, meghalt.)

A nagyenyedi m. törvényszék ülnökei lettek: Joksmann Nándor — később elnök, m. h., — Pap János (m. h.), Henter Gábor, később ügyész, majd elnök, — Keul József, később elnök. — Moldován Miklós, László József (m. h.); Szalánczy Lajos, Enyedy Lajos, Tóth Ferencz — később szolgabíró, majd jegyző, Mangosius Frigyes — később közgyám (m. h.); f ő ú g y é s z: Török Dániel — később gyulafehérvári polgármester, főispán; a l ü g y é s z: Vellikán Sándor; a l j e g y z ő: Diemár Károly — most kir. ügyész. — Árvabírók: Veress Gábor és Ács Ferencz (m. h.) — az abrudbányai törvényszék ülnökei lettek: Árkosi Károly (m. h.) Basiotta Vazul, Ninger János (m. h.), Imreh Ferencz (később főbíró és I. alispán, m. h.), Sztoncsay Albert, Loyczel Ferencz. Főügyész: Tóbiás Dénes (m. h.), alügyész: Botta Pap János, aljegyző: Patitia Rubin; á r v a b í r á k: Losonczy Lajos és id. Krisán József. — A választást vezető bizottság elnöke: báró Kemény István volt (m. h.) Megyei levéltárnokká Vájsz — Fejérdi József választották.

Többet lettek kintüntetve tiszteletbeli hivatalokkal is egy a jelenlegi tisztviselők közül akkor tiszti. aljegyzők lettek: Finna István, Teleki József most főszabírók. Török Bertalan, most főjegyző. Tiszteletbeli árvaszéki bíró: Kontz Albert, most szolgabíró. Az esküt magyarul s a kik akarták: románul tették le, — zengett a nagyterem a morajtól.

Valjon ki fog róluk megemlékezni; — Ha nem érdemeitjük magunkat megemlékezésre — hát senki s ha igen: akkor talán valami szerény jegyzőkönyv-faló notárius.

között a vész alkalmával elhullott százakra menő halottjaikat eltemethessék.

Eltették tehát számra (200) halottjaikat gyászba vont dob szava mellett, mint 1849-ben. Temetés után tűzhelyeiknek, imaházainak romjait, az iszonyu pusztulás színhelyét, a koldusbotra jutott enyedi polgárok egy időre oda hagyták. Elmentek, elbujdosnak Toroczko vidékére. Ezen kis magyar bányaváros regényes völgykatalánának berkében, barlangjaiban nyomorogtak, keseregtek pár hónapig keresztil.

A „Székelykő” aljába élték át a gyászos emlékü 1704. év tavaszi időszakát és nem szülővárosuk határának szép térségein, illatos völgyében, regényes hegyoldalain.

Velők bujdosott papjaik szolgálattétele mellett, Toroczko unitárius templomában tartottak isteni tiszteleteket. Toroczkon, a bujdosásban egyesítette a közös nyomor az enyedi két prot. egyház híveit pár havi időtartamra még egyszer egy egyházközséggé.

Csak az aratási időszak hozta őket haza tűzhelyeik, templomaik romjai közé.

Legelő gondjuk igen természetesen az istenházának nemleges rendezése volt.

Kihordatták tehát a templomból az úszkös, szennyes törmeléseket. Arra, valamint a toronyra ideiglenes szalmafedelelet csombolyították.

A torony fedelének úszkei közül megolvadt harangjaik dirib-darabjait összeszedgették s gondosan eltették, hogy mihelyt annyimódjuk lesz, egy kis harangot öntessenek azokból.

Mikor a kezdetleges új berendezéssel valamennyire elkészültek, az öreg Bajcsi András első ref. pap isteni tiszteletre hívta össze híveit a templomba.

De ezt nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a gyűlésen 300-nál többen vettek részt, míg most?! De hiszen nagyot változtak a viszonyok.

Úti naplóból.

— II. Fiume. —
(Folytatás.)

A régi Fiumé a Karst délkeleti lejtőjén, csak az itt-ott befásított kopasz sziklatömeg lábánál fekszik; új része az alig pár száz mtr. szélességű mesterséges sikon a tenger hosszában, az elzárt látszó quarnerói öbölben.

Már Augustus császár korában laktak itten hajósok és kereskedők. Liburnia volt a tartomány neve. N. Károly 799-ben lerombolta fővárosát, Tersaticát. Ennek a romjain épült fel Fiumé. De a mai Fiuméra nem ismernek rá a régi Fiumé lakóit. Csak 1868. óta, hogy legutóbbi visszacsatolták Magyarországhoz, kezdett jelentősen emelkedni. Mai fényét, hírét, gazdagságát az anya-ország áldozat-készségének köszönheti.

Sokan voltak olyanok, kik semmi fényesebb jövőt nem jósoltak Fiumének, gyengének tartván kikötőjét, viharosnak öblét. En nem vagyok szakértő, de a történelem azt mondja, hogy már a rómaiak idejében virágzott itten a hajózáás mestersége s hogy liburniaiakra, mint a hajózáás tekintélyekre volt sokas bivatkozni. Innen rendelte Augustus császár hadi hajóit; innen a világ minden tájára vitték el hajókat. A mai keresek gözhajónak is itt született meg — tökéletlenül bár — első terve. Aztán a mai Fiumé rohamosan emelkedő tengeri közlekedése is mi mást bizonyít, mint hogy kikötője nagyon is védett, kényelmes, czélszerű? Miért épültek volna a pompás rakpartok, a molok, köztök Mária-Therézia-molo, végén világitó toronnyal majdnem 1 kilométer hosszúságban karolván át a kikötőt, mint anya védő karja kis gyermekét, — a mik már 1886-ig 11 millióba kerültek, s miért kell újra építeni, bővíteni a kikötő helyeket, rakpartokat? Miért sereglik minden évben mind-mind több hajó a kikötőbe? Miért épült fel Budapest Dunapartjára emlékeztető palotásor a tengerpart hosszában? Mit jelentenek a pompáson kiközvezt utczák, bővizű vízvezeték, a disz, a fény, a színház, a kaszinó, a tengerészeti akadémia, sőt még a rozzant külsejű gimnáziumban is, — ha mind nem azt, hogy egy szép jövő, ifjú erővel fejlődő esinos városban vagyunk, a melyet méltán neveznek már is a Quarnero gyöngyének? Ha pedig tudni akarod, honnan telt a kaszinó fejedelmi berendezése, honnan a rakpartok s molok a 25 és 30 méter mély tengerbe nyuló vezüvi lávkövekkel kirakott karjainak építése, tsd fel Heinrich Littrow Fiuméről szóló könyvecskéjét, a hol ő azt mondja, hogy méltán fel lehetne írni a Maria Th.-molóra: aere Hungarico, asu Romano.

Mint a mult század a jelen mögött, annyival hátrább áll új Fiumé háta mögött a sziklás hegynek kopaszodó óváros. Szűk, kanyargó utczák szennyes színű házak között; telve pinczelakással, rongyos, egészségtelen lakással. Különösen a vén asszonyok és a kis gyermekek rútak; amazok arezok szerfölötti markirozottsága, de a mellett aszott soványsága, — a gyermekek pedig szem-betegség és más a rosz lakásból származó betegeskedés miatt.

Mintha a paradicsom kertjébe értünk volna, midőn József főherczeg babérfás, oleanderos, dulombu téli pi-

henőhelyébe léptünk. A kert meglehetősen meredek szikloldalra van varázsolva, hol ezelőtt még fű sem nőtt jóformán. Most sűrű árnyu, gondozott délszaki erdőhöz hasonlít. A villa felett a kert tetején pompás terrász emelkedik. Onnan az egész quarnerói öblöt be lehet látni. A sötét kék, néhol zöldes tenger, a fehér feltoknak látszó vitorlás hajókkal, a körös-körül őrt álló sziklakkal, melyek közt csak egy helyt látszik keskeny kapu a végtelen tengerbe: olyan látvány, miben órákig el tudtam volna gyönyörködni. De a főherczeg szives vezetése alatt vissza kelle térnünk. A nyájas öreg úr fenséges neje és két szép leánya mellett vezetete el a társaságot, kik egy lugasszerű zöld fülkében ültek. Volt dolguk szegényeknek míg mind a 220 kirándulónak megbolintották fejüket. Hogy a főherczeg családja még most is itt időz a téli kertben, mikor már nyári kertre volna szükség, oka az — a mit a főtáblaterítő ő nagyméltóságától véletlen találkozás folytán másnap szerencsém volt megtudni — hogy vörhenyt kapott a legkisebbik leánykájá. A főherczeg mindenkit eltávolított körülé; ő maga vitte az ápoló és a cseléd szerepet hiteken át. Mikor a kis gyermek jobban lett, hogy a ragály másra ne ragadjon, ő maga vette elé kis ruháit, elé a vizet, a szappant és lelkiismeretesen kimosta, fertőztelenítette azokat. Kérdeztük, hogy hol szereti legjobban, a főtáblaterítő azt felelte, hogy Alesuthon, mert ott nem kell katonáson öltözni, Mindenesetre ritka boldog ember; s talán a legboldogabb főherczeg. Legyen is az mindvégig!

A kertől északra, a tengerparttól beljebb a Fiume kis folyócskájának völgyébe értünk. A malmokat hajtó kis folyócskának a neve Recina, más néven már Strabo és Plinius is említik. A völgy szűk; meredek sziklás bércek kétfelől; balról a város régi kastélyának, jobbról a Tersattó, vagyis a Frangepán-kastélynak maradványai, még meglehetősen ép romjai. A szürkés-fehér sziklán egy-egy zöld repkény kúszik; néhol zöld kerttel övedzett villa emelkedik. Alant a völgyben egy darabig árnyas sötány vezet. Később elszűkül a völgy s a Recina balpartján elakad még az út is. Az embernek egy malmon kell átmennie, míg jobbról marad a szappangyár fullasztó illatja, meg a papirgyár füstje. Kis veteményes kert vízében, mely egykor diszkrét lehetett, érdekes látvány tárul elénkbe. A Recina jobbra marad, egészen elapadva; balról beléje kétszer ekkora víztömeg ömlik, a mely víztömeg egy csendes mély medenczéből folyik ki, és a Zwirn nevet viseli. Oly tiszta a 90 láb mély iható hideg (9 R.) víz a medenczében, hogy a beléje dobott kődarabot sokáig lehet a vízben, mint a papirdarabot a levegőn ide s oda lebegve látni. Valószínűleg földalatti folyóval van dolgunk, csak hogy kifolyása a medenczében nem látható.

Épen felettünk emelkedik jobbra a Frangepán-kastély (most gr. Nugenté) repkényes bástyája. 504 lépcső vezet a hegyre. A kastély kis városrész; templom, házak, boltocskák, mint egy várban. A templomnak, mely fogadalmi templom s főleg tengerészek búcsújáró helye, csudálatos legendája van. 1291-ben Palaestinából a Maria temploma csak egyszer ide termett. De aztán újra eltűnt. (*Frangepan Miklós a XV. század közepén kápolnát emeltetett romjain. Bátyja hozzá templomot és zárdát. Most is tanui vagyunk egy néhány buzgó lélek

*) Frangepan, a mennyiben 717-ben a Tiberis áradása alkalmával a család egyik őse Rómában a szegényekkel megosztá kenyerét.

Keserves isteni tisztelet volt. Bajcsi mondott imát és alkalomszerű egyházi beszédet.

Isteni tisztelet végeztével a szolgálatot tevő pap indítványára fogadták fel az enyedi kálvinisták eskü mellett, a késő nemzedéket is kötelezőleg, hogy ugy az 1658-ik évi, valamint az 1704-ik évi pusztulás emlékére, a pusztulások évfordulójának napjain, mindenik esztendőben, gyász-isteni-tisztelettel egybekötött ünnepeket tartanak.*)

A pusztulást követő év tavaszáig Enyeden nem volt harang*.)

A templomozás rendes idejének megjöttét dobszóval adták hírul a híveknek, mint 1849. nyarán tették.

* * *

*) Ezen gyász-emlék-ünnepeket Enyeden most is mindenik esztendőben megülik, de csak a reformátusok. Az 1658-ik évi pusztulás emlékére a Szent István király napja előtti vasárnapon tartanak gyász-isteni-tiszteletet, az 1704-ik évben történtek emlékére pedig Virágvasárnapján, mert a pusztulás ezen napon ment véghez. Az 1849-ik évet megelőző időkben, Virágvasárnapján háromszor tartottak isteni tiszteletet, az első korán reggel, a második pont délben. Azért a déli órákban, hogy a hívek e napon ne lakmározzanak, hanem böjtöljenek; — és a harmadik d. u. 4—5 óra között. 1849. után Virágvasárnapján is, mint más ünnepeken csak kétszer tartanak isteni tiszteletet, az isteni tisztelet rendes óráiban. A lutheránusok ezen pusztulások emlékére nem ünnepeleik, mely körülmény szintén a mellett bizonyít, hogy a két egyház 1704-ben már külön volt valva, két külön önálló egyházat képezett; ez okon a lutheránusok a nagy templomban megtartott fogadást tevő isteni tiszteletben részt nem vevén, a fogadás őket igen természetesen nem kötelezi. Ezeket a napokon az enyedi róm. katólikusok sem gyászolnak. azért nem, mert 1704-ben Enyeden róm. kath. egyház nem létezett s így a fogadás őket sem kötelezi.

*) Az a kis harang, melyről P. Szatmári Károly a Bethlen-főiskola történetében azt írja, hogy „az öreg Bajcsi András meghusztította” nem 1704, hanem 1705-ben öntetett.

(Folytatása következik.)

ajátoskodá végig az e lan“ fia n vezekel. ho tatlan lelke ható; a N helyül. A lékére, mel classicus sz Ganymed, teszik a ennél több lábunk alatt nézve. A le fák terjeszt hangosan a oldalon ass kéménye o épen most. pánok! elh

Alkal a nemes nel is ere hó 21-én, műkedvelő M. K. E. A lelkes megfélelt buzgalmul érdemelné főrendező összes bev ler Mihály Czirner Jé Székely Fe Mórógyi Is vester Róz tyori Lajos manics Vil Mózes 60 Makkai La ifj. Czirner Bodola Béli kos, Folyov Tóth Ilona Folyovics Zsigmond Ebből levo mely tiszta szerkesztés K. E. közp kedjék. — gyermekein néha az ol nek, milye

Sapias credula post napot, legke Igy monda ódaköltő H szavak, — H beillenek és multság sen élvezve, annyiban ha juk és kicsi hanem mert lanyozza a k korlátai közt rasztó munka testének a k a munkához.

Mennyi mennyivel jótékonyczi mellett még tudja, hogy hasznára vál mekeknek.

Egy ily ságának védn alapja javára voltam tanuja által az enyé

K mule ben teljesen vevém észre.

ajátoskodásainak. Az egyik nő meztelen térdel csúszik végig az egész templomra. En a modern kor „vallástalan” fia nem tudom elfojtani megvetésemet. Talán azért vezekel, hogy majd holnap megronthasson egy még ártatlan lelket, a vén kerítőnő! A kastély most nem lakható; a Nugent család elhalt tagjainak szolgál nyugvó helyül. A Napoleon emlékoszlópa a marengoi csata emlékére, mely nem tudni hogyan került ide; egy néhány classicus szobor Herculánum és Pompeiiből: Pan, Minerva Ganymed, Jal. Caesar stb. — s néhány családi siremlék teszik a nevezetességeit az egykori kastélynak. Mind ennél többet ér az újból feltáruuló tenger, a majdnem lábunk alatt tarkáló Fiume és a Recina völgye felülről nézve. A lépcsőzet körül, ide nem messze, óriási lombos fák terjesztik szét ágaikat; valami nagy fajta tücsök ciripel hangosan a celtis australis hatalmas ágain; benn a hegyoldalon asszonyok szedik a veteményt s a papirgyár két kéménye ontja a füstjét, a város felé a magas kötéltesen épen most szaladt be az alagutba a mozdony: Frangepánok! elhalt Frangepánok! hogy megváltozik a világ!

(Folytatása következik.)

Gyermekszínház.

Alkalmunk volt meggyőződni a felől, hogy a nemes ügy iránti buzgóság még a gyermekek-nél is eredményt tud felmutatni. Folyó augusztus hó 21-én, a Papp Cecilia k. a. vezetése alatt műkedvelő gyermekek előadást tartottak az E. M. K. E. javára, Papp Gyula urnál, a kertben. A lelkes gyermekek a várakozásoknak teljesen megfeleltek és a nemes ügy érdekében kifejtett buzgalmukért általános elismerést és dicséretet érdemelnek, melyből azonban az oroszlánrész a főrendező, Papp Cecilia kisasszonyt illeti. — Az összes bevétel 20 frt 60 kr. Ehez járultak: Müller Mihály 2 frt, dr. Boér Jenőné (Tóvis) 2 frt, Czirner Józsefné 1 frt 30 kr, dr. Kovács Ödön, Székely Ferencz, Greger Jakab, Ungerpek Miklós, Mórággy István, Kovács Gyuláné 1—1 frt. Sylvester Róza, Horváth Berta, Straub Tinka, Kristyori Lajos, Jenei Elek, Vince Dánielné, Krizmanics Vilmosné, Kiss Károly 50—50 kr. Bokor Mózes 60 kr, Farkas Mária, Rotter Antalné, Makkai László 40—40 kr. Szilágyi Farkasné, ifj. Czirner József 30—30 kr. Ungár Mihály 20 kr, Bodola Béla 13 kr. Nagy Róbert, Straub Domokos, Folyovics Sándor, Tóth Miklós, Ninger Aranka, Tóth Iona, Horváth Margit, Folyovics József, Folyovics Anna, Tóth Irén 10—10 kr. Bartha Zsigmond 57 kr, Török Bertalanné 60 krral. Ebből levonva 2 frt 60 kr kiadást, marad 18 frt, mely tiszta jövedelem felküldetett az „Ellenzék” szerkesztőségéhez, azon kérésrel, hogy azt az E. M. K. E. központi pénztárához beszovalgaltatni sziveskedjék. — Örömmünkre szolgál, ha a jó irányu gyermekeink, ártatlan időtöltéseink alkalmával néhanéha az olyan hazafias czélokra is megemlékeznek, milyen pl. E. M. K. E.

LEVELEZÉS.

Tóvisi jótékony mulatság.

Motto: „Szédj illatos rózsákat, míg tart a szép nyár.”

Sapias, vina liques, carpe diem, quam minimum credula postero. (Légy okos, töltés bort, használd fel a napot, legkevésbé bizza a következőben) (t. i. napban.) Így monda volt már kétezer évvel ezelőt a híres római ódaköltő Horatius és a mily szépek oly helyesek is e szavak, — melyek egy modern világi szájába is épügy beillenének — mert tagadhatatlan az, hogy a szórakozás és mulatság amily jól esik, éppoly hasznos is mértékletesen élvezve, mert nem csak pillanatnyi élvezet, nemcsak annyiban hasznos egy szép mulatság, mivel kitánczolhatjuk és kicseregethetjük magunkat azokkal, kiket kedvelünk, hanem mert megvan a maga erkölcsi haszna is: fölvilanyozza a kedélyt, kiragadja azt a mindennapiság szűk korlátai közül, kiragadja komoly gondolatai s talán fárasztó munkája mellől és mulattatva őt, visszaadja ismét testének a kellő ruganyosságot, kedvet az élethez és erőt a munkához.

Mennyivel nagyszerűbb, mennyivel magasabb, mennyivel pártolásra méltóbb egy oly mulatság, mely jótékony célra adatik, midőn a mulatónak más élvezetek mellett még azon erkölcsi élvezete is megvan, miszerint tudja, hogy az, hogy ő mulat, hasznára válik valakinek, hasznára válik pl. szegény nyomorral küzdő gyermekeknek.

Egy ily a tóvisi állami elemi népiskola gondnokságának védnöksége alatt a szegény tanulók felruházása alapja javára rendezett fényes sikerű nyári mulatságnak voltam tanuja e hó 7-én, melyről egyet más b. lapja által az enyészettől meg szeretnék menteni.

E mulatság, mind anyagi, mind erkölcsi tekintetben teljesen kielégítette a várakozásokat, jóllehet, mint vevém észre, az intelligencia egy része, melynek pedig

— boesánat a rendentasításért, — az ily jótékony célú intézmények előmozdításában elő kellene járjon, nem tett ez alkalommal eleget a hozzákötött várakozásoknak. Ugy látszik nem ismerik kellőleg Cicero ama mondatát „semminben sem járulnak közelebb az emberek az Istenhez, mint embertársaiknak jólétet adván,” pedig van-e szebb élvezet, mintha mulatva teszünk jót valakivel.

Délután 4 órakor kezdődött a mulatság. 4—6 óráig a rendezőség tiszteletére a gyulafehérvári tűzoltói zenekar koncertet rendezett. Fogadja említett zenekar e helyen is legmélyebb köszönetünket e kitüntetésért és a jótékony célú mulatság e nemes támogatásáért.

Hat órakor kezdődött a táncz, mely feszelen jó kedvben és élénkcsébben folyt, úgy hogy csak nehéz szívvel tudott hajnali 2 óra után megválni Amor Psychetól.

A bájos és szépek közt, kik mindnyájan fogadják köszönetünket megtisztelő megjelenésükért, kiváltképen ki kell emelnünk és különösen köszönetet szavazunk Tóth Amália tanítónő kisasszonynak e mulatság nemes eszmependitőjének, azon buzgó működéséért, melyet ez alkalommal is oly lényesen kifejtett és melylyel csak újabb jelét adta ismeretes lelkesültségének minden szép, jó, nemes és magasatos iránt; pártolva e jótékony célú mulatságot, hogy lehetővé tétessék a szegény gyermekeknek az iskolába járás, pártolva ez által a tudományt a művelődést és előmozdítva a haza, a nép és az emberiség jólétét, méltó példányul szolgálva, hogy milyennek kell lennie egy lelkes, ügybuzgó, jótékony honleánynak és tanítónőnek, kinek minden tettét csak a jótékony cél angyala sugallja, kinek minden buzgóságát jótékony cél előmozdításából merített lelkesültség kölesönzi.

Fogadják tehát e jótékony célú mulatság rendezői a megjelent bájos hölgyek és a nemesért lelkesülő urak e helyen is szívből fakadó köszönetét ama szegény tanulóknak, kiknek e jól sikerült mulatságból származott anyagi haszon részül jutand és adja a mindenható, hogy az ily célú mulatságok országszerte minél nagyobb számban rendeztessenek és minél fényesebben sikerüljenek.

F. . . t.

VEGYES HIREK.

Az E. M. K. E. Sepsiszentgyörgyön tartandó idei közgyűlésén vátoosn kból Török Bertalan főjegyző, s Folyovics Sándor kir. közjegyző vesznek részt.

— Zerge vadászat. B. Kemény Kálmán főispán s Csató János kir. tanácsos alispán a mülhétén a Retyezáton rendezett zergevadászon vettek részt.

— Tanév megnyitás. A helyi ref. Bethlen-főiskolában, az 1887—8-iki tanév ünnepélyes megnyitása szeptember 1-ső napján lesz és pedig a lutheránus testvér-egyház templomában. Az ünnepély kezdődik, délelőtt 10 órakor.

— A nagyenyedi ref. egyházközség leányiskolájában a tanítás szeptember 5-én veendi kezdetét. — Beiratkozni lehet szeptember hó 1—5-ik napjain az iskola helyiségében. A szülők, gyámok felhivatnak, hogy tanköteles növendékeiket, kiket ez alkalommal szándékoznak beírni és azokat, kik már felvannak véve az új iskolai év beállítás személyesen vezessék fel az iskolába. Nagyenyeden, 1887. augusztus 25. Szilágyi Farkas, iskola igazgató.

— A papi vizsgálatok, melyeknek megtartása szeptember hó 3-ik és következő napjaira volt kitűzve, ismeretlen okokból, de valószínűleg Szász Domokos ref. püspök elfoglaltatása miatt folyó év október hó 3-án kezdődőleg tartatnak meg, a helyi ref. theologiai akadémián. Elégé sajnáljuk, hogy e hirrel, bárcsak 1 héttel, nem szolgálhattunk hamarabb a sajtónak és a tisztelt olvasó-közönségnek, mert így azok a procedensek, kik csaknem teljes számba jöttek meg városunkba, az elmúlt hét folyamán a szélrózsa minden irányából, az erdélyi részek különböző vidékeiről: meglehetően volna kímélve az utazás költségeitől és fáradalmaitól. Különben az utazásnak kellemes oldalai is vannak. — Nemde? Ez hát szolgáljon vigasztalásul!

— Értesítés. A nagyenyedi ev. ref. egyházközség temploma kiigazításának alapja javára folyó évi szeptember hó 4-én délután 3 órakor a s e t a t é r e n, 50 kr belépti díj mellett táncmulatságot rendez, melyre a meghívók már holnap szét fognak küldetni. Kedvezőtlen borus vagy hűvös idő esetében, a mulatság — plakátok által közzé teendő alkalmas táncz helyiségben fog megtartatni. Az augusztus 14-iki, ugyancsak ezen jótékony célra rendezett mulatság szép eredménye városunk közönségének lelkes pártolásától győződött meg, — a mi, hogy most sem fog hiányozni reméli — a r e n d e z ő s é g.

— Az idej gyümölcstermés Nagyenyeden s vidékén eddig kedvezőnek mondható. Szilvában helyenként igen szép termés van. A szép és jó, de szeszélyesen termő pónyik alma rég nem volt olyan termett és szépen fejlett, mint az idén. A batul, angol, pármén, oberdiek, renet s egyéb téli fajok a fejlődésben kissé visszamaradtak, épen a nagy termés miatt. Csupán körtvében állunk gyengén, ez egyáltalán országszerte nem termett, a mi kevést az időjárás megkímélt, az is csak helyenként szép. — Ed-

dig csak borkészítésre alkalmas, olecsóbb almafajok iránt történt tudakozódás s ilyet, ha ahoz értő ügyes kereskedő venné kezébe az ügyet, hihetőleg nagy mennyiségben lehetne összeszedni s Budapestre szállítani. Kívánatos lenne, ha az értékes s már jó hirnek örvendő téli almafajok összegyűjtésére is vállalkoznék valamelyik szorgalmas kereskedőnk, ki összeköttetései útján felkutathatná azon vidékeket, melyeken egy, vagy más okból gyümölcs nincs s azokon gyümölcsünknek piacot szerezzen. A haszonból része lenne nemcsak vidékünknek, hanem a szorgalmas közvetítőnek is.

— Csóka Sándor, ki jelenleg szintársulatóval Tordán tart előadásokat, szeptember első napjaiban városunkba érkezik.

— A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-főiskola 1886—7. tanévi értesítője, néhány nappal ezelőtt, csinos kiállításban — nyomtatott W o k a l J á n o s könyvnyomdájában Nagyenyeden — és gazdag tartalommal megjelent. Midőn annak megvételét és olvasását a legmelegebben ajánljuk az érdeklődők figyelmébe, kötelességünk tartjuk jelezni azt is, hogy a főiskola előjárósága a gimnáziumi tanulók tandíját, jövőre 6 frttal emelte úgyhogy a gimnáziumi tanuló, ki régebben 6 frtot fizetett, most fizet tizenkettőt. Megjegyzendő, hogy e határozat sulya csak a gazdagok és a rosz tanulók vállaira nehezedik, kik közül az egyik (a gazdag) azt a pár forintot meg se érzi, a másik (a rosz tanuló) pedig nem érdemli meg, hogy abban a jótéteményben részesüljön, melyben részesülnek ezután is a szegény, erkölcsös, jóigyekezetű gyermekek, ifjak, hogy tandíjaikat, vagy egészben, vagy részben elengedik. Az állam gimnáziumokban a tandíj 24 frt, mi tehát ennek kicsinyisége, annak nagyságához mérve! ?

— Az írók és művészek erdélyi kirándulása eddig, pár erős borus nap zavaró hatású leszámítva, igen szépen sikerült. Déván, Vajdahunyadon, Piskin, szóval a hol megfordultak, mindenütt szívélyes vendégszerető fogadásra találtak s reméljük, hogy ez ezental is mindenütt úgy lesz. Szolgáljon is az érintendő szép vidékek közvetlen megszemelelése nemcsak üdülésökre s szellemi munkálkodásuk megtermékenyítésére, hanem vezessen egyuttal hazarészünk sok tekintetben nehéz viszonyainak felismerésére s kedvező megoldására.

— Az E. M. K. E. közgyűlési tagjainak s az írók és művészek társaságának fogadtatása. Az érkező vendégeket a földvári vasuti állomásnál Ujjvárossy József birtokos és Henter Béla járási főszolgabíró ólón küldöttség fogadja; Előpatakon a vármegye nevében Apor Gábor báró alispán fogja üdvözölni őket, Sepsiszentgyörgyön pedig M. Seethal Ferencz, a közműv. egyesület háromszékmegei választmányának alelnöke fogadja a város bejáratánál. A rendező bizottság pár nap előtt teljes gyűlést tartott, melyen az elfogadások és ünnepélyesség részletei megállapítottak. Kiemeljük e helyen, hogy az E. M. K. E. közgyűlést követő disztrakción a város és vidék nöközőnsége is nagyszámban lesz képviselve. A sepsiszentgyörgyi nögyelet közelebbi válszámányi ülésén szintén az ünnepélyeken való részvétellel foglalkozott. Az E. M. K. E. az írók és művészek társasága számára díszes koszorut fog átnyújtani ez estélyen. A városi hatóság saját kebeléből permanens bizottságot alakított a szombati és vasárnapi teendők végzésére. A sepsiszentgyörgyi műkedvelők egyesülete szintén ülést tartott, melyen az estély külső rendezése képezte a tanácskozás tárgyát. A műkedvelők szintén koszorúval fogják kitüntetni az írók és művészek társaságát. Maga a város közönsége fokozott lelkesültséggel várja az érkező kedves vendégeket; az írók és művészek estélyére pedig oly nagyszámu közönség készül, — mint az előjegyzésekből látható — minő még nem gyűlt össze talán sohasem a város há disztermében, annak idejében a nagy napok minden részletéről kimerítő tudósítást vesznek olvasóink lapunkból.

— Napirend az írók és művészek előpataki kirándulása alkalmából. Augusztus 27. 1. Érkezés délelőtt 10 órakor. 2. Elszállásolás. 3. Az E. M. K. Egyesület tagjainak megérkezése délelőtt 11 órakor. 4. 12 és 1 óra között ebéd. 5. Délután 3 órakor a fürdő és környékének megtekintése. 6. Délután 5—7 órakor s e t a z e n e 7. 7 órakor vacsora. 8. 8—9 órakor tűzijáték. 9. 9 órakor felolvasással egybekötött tánczestély, fele részben a kovásznai tűzkárosultak felségelésére. Belépti díj 1 frt. Augusztus 28. Reggel 8 órakor reggelizés, mely után átrándulás kocsikon Sepsiszentgyörgyre, honnan este visszautazás Előpatakra. Előpatak 1887. augusztus 20. Az előpataki gyógyfürdő birtokosainak szövetkezete.

— Hát falu lett-e Nagyenyed, hogy a tegnapi nap, mikor a mosolygó ég a legtöbbször embert kicsalta szobájából: egyszer csak azon vette észre magát, hogy a „Magyarutca” felőli arculata, egy jó darab helyen, be van terítve kiázott kenderrel? Oh, drága, kedves, figyelmes rendőrség, mikor nyílik ki szemed az ilyenek látására? avagy, mikor érzi meg kitűnő szaglószerved azt az átkozott illatot, mely százak, ezrek orrát bosszanja meg addig, míg a téged körülvevő t i s z t a légtörbe eljut?

— Bismack, mint háboru-szakács. Az Indépendance Belgeneki rjákGasteinből, a legközelebbi császártalálkozás alkalmából a következő adomát. Mikor Vilmos

császár Gasteinből elutazott. a fűrdővendégek szélében, be-
zéltek, hogy egy kiránduláson, melyet Vilmos császár Ferenc
József királylyal tett, a király megjegyezte, hogy a téli és
tavaszi háborus hírek mily kedvezőtlen benyomást tettek
a hogy e hírek Berlinből különösen Bismark parlamenti
beszédéből keletkeztek. Nem kell az ily dolgokat szó
szerint venni, válaszló Vilmos császár. Bismark tetszése
szerint szakácskodik, de ebből még nem következik, hogy
a mit kísértett, meg is kell enni. Ha némelyik ételt
nehéznek találom, egyszerűen kitörölöm az étlapból.

— A helybéli polgári fu és leányiskolánál
az 1887—8-ik tanévre a beiratások szeptember 1. 2. 3. és 4.
tartatnak meg, ugyan ezen napokon a felvételi, a javító-vizs-
gálatok pedig 3-án d. u. 3 órán kezdve a tanítás 5-én veszi
kezdését. A beiratás alkalmával fizetendő (kivétel nélkül)
50 kr felvételi és 4 frt egész évi, vagy 2 frt félévi tandíj.
Szegénysorsok hatósági szegénységi bizonyítvány alapján
a tandíj fizetés alól felmenthetők. Nagyenyeden, 1887. aug.
27. Dancs Samu igazgató.

— Az orvosok és a sóborszesz. Daczára annak
a határozott ellenszenvnek, melylyel az orvosok mindenféle
házi szer ellen viseltetnek, mégis alig van ház a főváros-
ban, melyben a sóborszesz egyenesen orvosi rendeltet-
re ne volna otthon, mint olyau házi szer, mely csaknem nél-
külözhetlen. Hirtelen rosszul lenni, fej- vagy fogfájásnál,
náthánál, szemgyengésnél, szagatásnál, csúzos bántal-
maknál, tehát mind oly bajknál, melyek a családokban
gyakorik: kitűnő hatással van. Rendkívüli szolgálatot tesz
a Brázay-féle sóborszesz különösen faluhelyen, vagy ott,
a hol nem lehet gyorsan orvost kapni és pedig kitűnő
szolgálatot azért, mert a legkülönfélébb bajknál azonnal
lehet alkalmazni a hozzá tartozó használati utasítás szer-
int, melyben pontosan le van írva, hogy mely baj ellen,
miként kell alkalmazni. E kitűnő házi szer minden nagyobb
fűszerkereskedésben és gyógyszerésznél kapható a haszná-
lati utasítással együtt. Orvokdjunk azonban az utána-
toktól és csak valódi Brázay-féle sóborszeszt fogadjunk el.

— Állat védelem. Ejnye barátom uram, miért jár
ily kánikulai hőségben is abban a menykő nagy bundában
csak nem ment el az . . . ? Hja barátom én buzgó tagja
vagyok az állat egyetnek s azért azt akarom, hogy szegé-
ny moly pilói is élvezzék néha a friss levegőt.

KÖZGAZDASÁG.

A befűttek készítése.

(Folytatás.)

Ily módon előkészítve, a gyümölcs megtartja üde
természetes színét és a prázervszekrényben is jó ideig
eláll. Ha a színnel nem törődünk, akkor a főzést is al-
kalmazhatjuk, mely eljárás az almáknál, a dinnyénél és
más nagyobb gyümölcsnél különben a legegyszerűbb
eltartási módot képezi. E célból az alma és körte meg-
lesz hámozva; ha nem igen nagy, akkor fel se aprózzuk,
csak a magházat vesszük ki. A birsét ellenben addig kell
párolni, míg megpuhul, azután meg kell hámozni, fel-
negyedelni és magházát is eltávolítani. Ezen előkészítés
után a gyümölcsöt a prázervstbe tesszük és a főzéshez
szükséges vízmennyiséggel leöntjük.

A főzés nagyon lassan történjék s azt csak addig
kell folytatni, míg a gyümölcs puhulni kezd, azaz nagyon
puha ne legyen, csak annyira, hogy a cukorlevet magába
szívassa. Ha ennyire vagyunk, akkor az üstöt a tűzről
leveszük. A levét a gyümölcsekről leszűrjük s abból a meg-
felelő vízmennyiséggel megszaportva, a következő szörpöt
készítjük: minden kiló gyümölcsekre egy kiló cukrot
számítunk, melyet negyed liter lében felforrasztunk. Tűzre
teve azután e folyadékot, azt gondosan lehabozzuk és ha
forrásban van, abba gyümölcset belerakjuk és a szerint,
a mint puhább vagy keményebb, 5—10 percig lassu tűz
mellett, hogy szét ne főljön benne hagyjuk, mire azon
melegben a palackba rakjuk, melyben légüres térnek ma-
radnia nem szabad, miért is a palackot a dugaszig, vagy
ha papirt is hólyagot használunk, egész a széléig meg-
töltjük. Ezen utóbbi esetben ajánlatos a felszínre egy jól
fedő papirdarabot tenni, melyet előbb koncentrált rumos
salicyoldatban áztattunk meg. A ribizskét, borbolyát és
szőlőt néha természetes alakjában prázerválják, azaz elő-
szőr is friss vízben megtisztítják, azután az üstben puhára
főzik mire leszűrik és levéből az előbbeni recept szerinti
szörpöt készítve, azt az üvegbe rakott boggyókra öntik,
melyek tehát másodizben a tűzre nem kerülnek.

Finom asztali körtéből néha luxus prázervet készí-
tenek. Nyolcz nagy körtét oly szörpbe raknak, mely 180
gramm cukor, 60 gramm szegfűszeg, 60 gramm szegfű-
bors, negyed liter víz, nyolczad liter port- vagy más édes
veres borból áll. E szörpben a körte lassu tűzön, oly
lassan, hogy abba három óra is beletelik, addig lesz főzve,
míg az megpuhul. Ezután a körtét szörpvel együtt üve-
gekbe töltik és a szokott módon tovább kezelik. Ha egyenlő
részben használunk körtét és finom szilvát, nemcsak igen
ízletes, de nagyon szép befűtöttet is nyerünk.

A prázerválás légmentes szelenczékben az egyedüli
módszer, mely a kereskedelemben fontossággal bír. sőt
Anglia- és Észak-Amerikában épen oly nemzeti jelentő-
ségre jutott, mint máshol a répacukor-gyártás. Észak-
Amerikában „Cannerie”-nek (szórol-szóra: beszelenczéző)

nevezik az efféle gyárat, melyet katalógusa főleg három
csoportot tüntet fel, egymint.

I. Alma, körte, ősz és kajszin barack, szilva, eper
málna, földi szeder, ribizske, áfonya, nectarin, szőlő, cse-
resnye, birs, kokuszdió, ananász, marmelade, gelée és
zöld dió.

II. Borsó, paszuly, szalonnás paszuly, zöld tengeri,
paradicsomalma, spárga, veres répa, múrok hagyma, pic-
kels, karfiol, torma, galocza-gomba catsups, plumpudding
és burgonya.

III. Szárnyas- és vadhus, lazac, rák, osztriga, mar-
ha-, juh- és sertéshus, angolna, tengeri hal, sonka, disz-
nólb, marhanyelv, békakozomb és házi nyul.

Az első csoportra nézve megjegyzendő, hogy a ne-
vezett gyümölcsfajok nem mind egyaránt askalmasak a
szelenczézésre, azért kevésbé arra valóak csak csekély
mértékben fordulnak elő. Legtöbb nehézséget eddig a cse-
eresnye és szilva okozott, melyet takarékossági szem-
pontból a maggal együtt raktak el. Miért is a magban
a csírá nagy hőfok alkalmazásával külön kellett elől-
ni mi ha nem történt, a mag, mihelyt a szelencze meleg
vidékre érkezett, csirázni kezdett és ezzel az egész szelen-
cze tartalma megromlott. Viszont azonban, ha e célra
kellő melegségi fok lett alkalmazva, a szilva és cseresnye
kásává hullott szét és ily állapotban az akárhány piacon,
például Angliában is eladhatlanná vált. Ujabbban tehát,
ugy mint a baracknál, itt is a kimagozást gyakorolják,
csak hogy még nincs eldöntve, vajjon az eljárás előnyvel
jár-e? Továbbá megemlíthetjük, hogy a szivseresnye, fe-
kete málna és fekete áfonya a szelenczézésre, illetőleg a
legrosszabb fajokhoz tartoznak, mert a párolás alkalmával
ízletességüket elvesztik; az eper is kissé kellemetlen ízű
lesz, ellenben a veres málna kitűnően sikerül. A teljes
érese előtt leszedett egres igen jó, s ennek fogyasztása
kivált tavasszal, midőn az emésztési szervek szinte kíván-
ják a savanykás eledelt, igen nagy. Apróbb esontárok
között kitűnő, sőt tán a legjobb: a meggy. A legtöbb
szilva szintén alkalmas a szelenczézésre, csak ki kell ma-
gozni; a birs pedig arról nevezetes, hogy az egyetlen
gyümölcsfaj, mely a párolás által nyer, a körte nagyon
használatos, még a csekélyebb értékű ajbéli is, de
már az almát gondosan meg kell választani, s csak
édeset és keményhúsut venni szelenczézésre. A szibiri
cseresnye-almát e célra melegen lehet ajánlani.

Általános szabály, hogy a szelenczézésre szánt gyü-
mölcs keményhúsú és zamatos legyen. Ősz barackból a
korai és késői Crawford: kajszinból a Moorpark és Ezüst-
héju felel meg legjobban e célra a szilvák közül a Was-
hington, a Columbia, a Reine Claude, a magyar szilva,
a Coé arany cseppje és a sárga tojás szilva. A legked-
veltebb cseresnye szelenczézésre a Róial Anna; a tatár fe-
kete szivseresnye csekélyebb mértékben fordul elő, a
Biggarreau azonban mint szerepel. A szőlőből a musko-
tályt, a Muscat d'Alexandreit és a Malgát részesítik
előnyben; az almák közül a Newton peppin emelkedik
ki, melyet az északamerikai a legjobb almának tartanak.

A mondottakból kitűnik, hogy a fajok megválasztása
felette fontos és azon termelő, ki gyümölcstermesztés szelen-
czézésre szánta, az alkalmas anyagnak kiszemelése nagy
figyelmet kell, hogy fordítson. Tisztaban kell tehát len-
nünk azzal, minő: termelési irányt akarunk követni? és
ennek alapján kell aztán az arra való fajokát gondosan
kijelölni, különben a gyümölcstermelés soha jóvedelmező
nem lehet.

(Vége következik.)

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

DR. MAGYARI KAROLY
SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN
Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

HIRDETÉSEK.

Sz. 674—1887.
tkvi.

Árverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság köz-
hírré teszi, hogy

a kir. kincstár végrehajthatóan TODOSZIE MAFTEI és társa
végrehajtást szenvedő elleni 115 frt 35 kr tőkekövetelés és járuléka
iránti végrehajtási ügyében a nagyenyenyedi kir. járásbírószág területén
a krakkói 423 sz. tjkvben A+ 1. 14. rsz. alatti fekvőre, illetve
késedelmes vásárló gyulafehérvári FLIP GYÖRGY ellen ennek veszé-
lyére és költségére az árverést 802 frt ennel megállapított kikéltási
árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az

1887. évi szeptember hó 14-ik napján d. e. 10 órakor

Krakkó községhezánál megtartandó nyilvános árverésen a megáll-
apított kikéltási áról is eladati fognak.

Venni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10 %-át
kézpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §. jelzett árfolyammal
számított és az 1881. évi november 1-én 3333. sz. alatti kelt igazság-
ügyminiszteri rendelet 8-ik §-ban kijelölt ovadékképes értékpapírban
a kikéltött kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-cz. 170. §-a
értelmében a bánatpénznek bíróságnál előleges elhelyezéséről kiáll-
ított szabályszerű elismerényt átszolgáltatni.

A kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagyenyeden, 1887. márczius 9-én.

Ny. Wokál Jánosnál Nagyenyeden, 1887.

Sz. 6995—1886.
tkvi.

Árverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóság köz-
hírré teszi, hogy

a nagyenyedi kiségitő takarékpénztár végrehajthatóan PÓPA
VASZILIÁNE, KRISÁN KRUCSUZA végrehajtást szenvedő elleni
300 frt, tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a ma-
rosújvári kir. bírószág területén levő, a felsőújvári I. R. 70 sz. tjkvben
A+ 3. 5. 16. 18. 20 rendszám alatti fekvőkre az árverést 1452 frt ban
ezennel megállapított kikéltási árban elrendelte és hogy a fennebb
megjelölt ingatlanok az

1887. évi szeptember hó 2-ik napján délelőtt 9 órakor

Felsőújvár községhezánál megtartandó nyilvános árverésen a
megállapított kikéltási áról is eladati fognak.

Árverezni szándékozók tartozoznak az ingatlanok becsárának
10 %-át kézpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42-§-ában jelzett
árfolyammal számított és az 1881. évi november 1-én 3333. sz. alatti
kelt igazságügyminiszteri rendelet 8 §-ában kijelölt ovadékképes ér-
tékpapírokban a kikéltött kezéhez letenni avagy az 1881. évi LX.
t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges el-
helyezéséről kiállított szabályszerű elismerényt átszolgáltatni.

A kir. járásbírószág, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagyenyeden, 1887. január 21.

HEGYALJAI

sajáttermelésű kitűnően kezelt következő

CSEMEGE

BORAIMAT ELADÓVÁ TESZEM:

1. sz. 1882-beli Rajnai Riesling, készlet 62. hectol. Ára 45 frt
per. kectol.

2. sz. 1882-beli Som, készlet 13 hectol. Ára 45 frt. p. h.
3. sz. 1882-beli Leányka, készlet 13 hectol. Ára 45 frt. p. h.
4. sz. 1882-beli Kővérszőlő, készlet 7 hectol. Ára 120 frt. p. h.
5. sz. 1883-beli r. Riesling, készlet 35 hectol. Ára 33 frt. p. h.
6. sz. 1883-beli Kővérszőlő, készlet 17 hectol. Ára 42 frt. p. h.
7. sz. 1884-beli r. Riesling, készlet 30 hectol. Ára 35 frt. p. h.
8. sz. 1885-beli Kővérszőlő, készlet 15 hectol. Ára 55 frt. p. h.
9. sz. 1886-beli r. Riesling, készlet 80 hectol. Ára 30 frt. p. h.
10. sz. 1886-beli Som, készlet 9 hectol. Ára 2 frt 50 kr. p. h.
11. sz. 1886-beli Kővérszőlő, készlet 20 hectol. Ára 42 frt. p. h.

Fennebbieket kívül következő jeles Asztali óboraim is eladók
u. m. 1883-beli készlet 26 hectol. Ára 24 frt. 1884-beli készlet 10
hectol. Ára 22 frt. 1885-beli készlet 25 hectol. Ára 20 frt. p. h.

Az árak edény nélkül, de vasúthoz szállítva értendőek. A borok
ugy az Erd. gazdák Nagyenyeden tartott vándorgyűlése alkalmával.

1883-ban rendezett tárlaton, valamint a budapesti 1885. évi országos
kiállításán a legkitűntetőbb elismerésben részesültek.

Értekezhetni: a 4 első számu 1882-beli borokra nézve tek.

Szólósi Károly birtokos megbízottal Sárdon u. p. M-Igen

a többiekre nézve dr. Bocz József tulajdonosnál Nagyenyeden.

Én, Csillag Anna

185 etm. hosszú óriási Loreley-
hajammal, melyet az általam fölta-
lált kenőcs 14 havi használata után
nyertem, mely megakadályozza a haj-
kihullást, elősegíti a hajnövést és
erősíti a hajbőrt, uraknál elősegít
egy teljes erőszakát, rövid
ideig való használat után a hajnak,
valamint a szakálnak természetes színt
és sűrűséget kölcsönöz és megőrzja a
korai őszüléstől a legmagasabb korig.
Egy köcsög ára 50 kr, 1 frt, 2 frt.
Postával küldés naponként a pénz elő-
leges beküldése, vagy postautánvételt
mellett az egész világba.

CSILLAG és TÁRSA,
BUDAPEST,
király-utca 26.

9—20

Andel J.-féle

új felfedezett

tengertuli por

pusztít poloskát, bolhát, svábot, molyt, oroszbogárt
legyet, hangyát, pinezbogárt, madármolyt, egyáltalában
mindennemű rovar, — majdnem természetfölötti gyorsasággal
és biztossággal, — oly formán, hogy a létező rovaroktól
még csak nyoma sem marad annak. Valódi minőségben és olcsó
árban kapható:

Prága

Andel J.-féle gyógyszerkereskedésben

„a fekete kutyához” Huss-utca 13.

Nagy-Enyeden ifj. WINKLER JÁNOS ur vegyes-
kereskedésben. 3—4

Szerke
Nag
A KIAD
lap szel
közlemé
Kia
Wokál Ján
az előfze
bérmén
Készítők

Tar

A hely
tanév szept.
rector-profes
tanuló ifusá
deklódést ke

„Másod

főiskolánkban

mint én érde

óra ünnepély

jelentek meg

népe, mely

sava, életfen

azért alkottá

emberi társa

tesedjék és

az élet nyar

mölcsöt oh

iskolai és ké

nek rügyeib

ősz fejlődik

az élet.

Mind a

sadalomban

végtelenül te

élet zálogát

tenyésző élet

nuljon: a vé

lemi és testi

E napok

nyüzsgő zajá

len felügyelő

dalom, állam

élénken fogla

vel s szövik

megvalósítan

Midőn i

menyek tárgy

val együtt, t

óra magasztó

népelyes érde